QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA
(Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali)

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 1 ta' Ġunju, 2023

Numru 2

Rikors Numru 90/2018 TA

Charles Steven Muscat

vs

Avukat Ġenerali

Il-Kummissarju tal-Pulizija

Ministru tal-Intern u s-Sigurta' Nazzjonali

Il-Kap tas-Servizz tas-Sigurta'

<u>Il-Qorti</u>:

Rat ir-rikors ta' Charles Steven Muscat (ir-rikorrent) tat-13 ta' Settembru 2018 li permezz tiegħu talab u premetta s-segwenti:

> "Illi f'Diċembru tas-sena elfejn u wieħed (2001), il-Pulizija tal-Iskwadra kontra d-droga ġew infurmati li kienu qed isiru arranġamenti sabiex jiġu impurtati ġewwa Malta mill- Olanda ammonti konsiderevoli tad-droga kokajina u cannabis u dan sabiex jiġu ttraffikati. Illi mill-informazzjoni illi kellha l-Pulizija u sussegwentement mill- investigazzjoni illi saret mill-istess Pulizija irriżulta li kien hemm diversi persuni, xi uħud minnhom li kienu ġol-ħabs ta' Malta, li kienu involuti fl-operat tal-kuntatti sabiex dan isseħħ fejn fost dawn in-nies kien hemm l-esponent.

Illi jirriżulta illi l-Uffiċjali tal-pulizija inkarigati minn din l-operazzjoni jew aħjar investigazzjoni, operazzjoni li kienet qed titmexxa id f'id mas-Servizzi tas-Sigurta' li kienu qed jinterċettaw xi telefonati marbuta ma' allegat konġura dwar importazzjoni ta' droga f'Malta. Illi l-istess Uffiċjali tal-Pulizija jikkonfermaw illi d-dettalji dwar kif bdiet tiżvolgi din l-allegata importazzjoni ta' droga ġiet miksuba mit-telefonati li ġew intereċettati mis-Servizzi tas-Sigurta' li kienu qed jindikaw ukoll in-nies li setgħu kienu involuti fl-istess operazzjoni. Fil-fatt, jidher illi abbażi ta' dawn it-telefonati l-pulizija bdew isegwu il-movimenti ta' xi nies li dehrilhom li setgħu kienu involuti biex b'hekk fil-jum indikat fl-att tal-akkuża, il-Pulizija wasslu sabiex jinterċettaw importazzjoni ta' droga erojina mertu tal-każ.

Illi waqt l-investigazzjonijiet, irriżulta li meta bdew isiru ttrattativi meħtieġa bejn diversi persuni ai fini ta' din l-azzjoni illegali, Charles Steven Muscat, li f'dak iż-żmien kien detenut ġewwa l-faċilita' korrettiva ta' Kordin, beda jikkomunika ma' persuna jew persuni sabiex jiġu fornuti ammonti kbar tad-droga kokajina u cannabis, bl-iskop li din tigi importata f'Malta u dan ai fini ta' traffikar tal-istess f'pajjiżna.

Illi sussegwentement l-esponenti ġie mressaq il-Qorti akkużat b'diversi reati senjatament assoċjazzjoni, importazzjoni, traffikar u pussess ta' droga. Illi konsegwentement inħareġ l-Att tal-Akkuża bin-numru 47/2010 fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Charles Steven Muscat.**

Lanjanzi Kostituzzjonali

1. L-Illegalita' tal-Interċettazzjonijiet ta' telefonati magħmula mis-Servizz tas-Sigurta' ta' Malta

Illi l-esponent jirrileva illi l-każ tiegħu hu msejjes prinċiparjament fuq l-interċettazzjonijiet ta' telefonati magħmula mis-Servizz tas-Sigurta' ta' Malta illi saru bejn l-esponent u persuni oħra;

Illi jirriżulta u dan anke mix-xhieda tal-Uffiċjali Prosekuturi illi tali interċettazzjonijiet ta' telefonati magħmula mis-Servizz tas-Sigurta' ta' Malta kienu saru a bażi ta' mandati awtorizzati mill-Ministru tal-Intern [responsabbli minn tali interċettazzjonijiet fil-perjodu tal-akkadut];

Illi l-Att dwar is-Servizz tas-Sigurta [Kap 391 tal-Liġijiet ta' Malta] jipprovdi l-funzjonijiet tas-Servizz u ċioe' primarjament il-protezzjoni tas-Sigurta' Nazzjonali u funzjonijiet oħra bħal prevenzjoni jew kxif ta' delitti gravi. Illi l-istess Att fl-artikoli sussegwenti jipprovdi dwar il-ħruġ tal-mandati relattivi anke għall-interċettazzjonijiet telefoniċi fejn anke jistabbilixxi ili l-mandati għall-interċettazzjonijiet ta' komunikazzjonijiet għandhom jinħarġu biss bil-miktub mill-Ministru Responsabbli mis-Servizz jew f'każ ta' urġenza saħansitra jista' jinħareġ bil-miktub mis-Segretarju Permanenti jew mis-Segretarju tal-Kabinett jekk awtorizzat mill-Ministru;

Illi l-Att jipprovdi illi kollox għandu jsir b'segretezza assoluta dwar l-operat u saħansitra l-kontrolli fuq l-operat tas-Servizz huma mill-inqas, kważi ineżistenti,

u jeskludu anke sktrutinju saħanistra mill-Qorti anke meta tali interċettazzjonijiet jintużaw fi proċeduri penali;

Illi għalkemm huwa prinċipju kardinali illi l-Pulizija Ezekuttiva għandu jkollha l-għodda neċessarja sabiex tipprevjeni reati kriminali iżda jiġi rilevat illi l-Leġislatur bil-promulgazzjoni ta' dan l-Att dwar is-Servizz tas-Sigurta [Kap 391 tal-Liġijiet ta' Malta] għażel illi jagħti parti mill-għodda meħtieġa lill-istituzzjonijiet sigriet lil hinn minn kull skrutinju ġudizzjarju u għalhekk bi vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem;

Illi ladarba l-prosekuzzjoni għażlet li teżebixxi l-interċettazzjonijiet telefoniċi bħala prova, kull azzjoni tal-awtoritajiet konċernati in konnessjoni ma' tali interċettazzjonijiet hija suġġetta għall-iskrutinju ġudizzjarju anke in vista tal-kunċett ta' *equality of arms*.

Illi jigi rileva tilli minn fost il-pajjiżi kollha membri tal-Unjoni Ewropea huma Malta u r-Renju Unit [għalkemm fil-Liġi Ingliża ġew postulati salvagwardji illi fil-Liġi Maltija ġew kompletament injorati] biss fejn il-mandati għall-interċettazzjonijiet telefoniċi jinħarġu mill-Ministru Responsabbli mill-Intern u mingħajr ebda kontroll mill-organu ġudizzjarju;

Illi dan ifisser illi tali interċettazzjonijiet fil-każ odjern saru ai termini ta' mandat maħruġ mill-Eżekuttiv u mhux minn awtorita' ġudizzjarja u għalhekk m'hemmx skrutinju ġudizzjarju u serħan tal-moħħ fl-esponent illi tali prova nġabret b'mod trasparenti;

Illi għalhekk l-awtoriżżazzjoni ġudizzjarja jew quasi-ġudizzjarja indipendenti mill-operat tal-Pulizija hija neċċessarja u meħtieġa sabiex jiġu ssalvagwardjati d-drittijiet fundamentali tal-bniedem u dan ħalli jiġi sorveljat l-operat tal-istess Pulizija Ezekuttiva f'dik l-investigazzjoni;

Di piu' jiġi rilevat illi l-Artikolu 18 (5) tal-Att dwar is-Servizz tas-Sigurta' wkoll huwa leżiv stante illi jipprojbixxi l-Qrati milli jintervjenu fl-eżerċizzji tal-poteri mogħtija fl-istess att. Dan ifisser illi l-Qrati m'għandhomx u ma jistgħux skont l- istess Att jissindikaw il-poteri tal-Att innifsu u dan ovvjament imur kontra l-ispirtu tal-Konvenzjoni Ewropea senjatament l-Artikolu 13.

Illi jiġi rilevat illi fil-każ odjern dawn is-salvagwardi ma sarux u għalhekk kwalunkwe interċettazzjoni illi saret hija leżiva għad-drittijiet fundamentali tal-esponent senjatament l-Artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-Artikoli 32 (cc) u 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u dan anke kif jirriżulta minn diversi sentenzi tal-Qorti Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem;

Illi kif ġie rilevat mill-Qorti Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza Leander vs Sweden [deċiża fis-26 ta' Marzu 1981]:

"there is the risk of undermining or even destroying democracy on the grounds of defending it''.

Illi di piu' l-istess Qorti fil-każ Weber and Saravia vs Germany qalet hekk:

"the risk that a system of secret surveillance for the protection of national security may undermine or even destroy democracy under the cloack of defending it''.

Fil-fatt, fil-każ Lamber vs France l-Qorti rriteniet illi:

"the rule of law implies, inter alia, that interference by the executive authorities with an individual's rights should be subject to an effective control''.

Illi inoltre fil-każ Klass & Others vs Germany intqal hekk:

"an individual may, under certain conditions, claim to be the victim of a violation occasioned by the mere existence of secret measures or of legislation permitting secret measures, without having to allege that such measures were in fact applied to him. The relevant conditions are to be determined in each case according to the Convention right or rights alleged to have been infringed, the secret character of the measures objected to, and the connection between the applicant and those measures''.

"One of the fundamental principles of a democratic society is the rule of law, which is expressly referred to in the Preamble to the Convention. The rule of law implies inter alia, that interference by the executive authorities with an individual's rights should be subject to an effective control which should normally be assured by the judiciary, at least in the last resort, judicial control offering the best guarantees of independence, impartiality and a proper procedure''.

Illi fil-fatt, jiġi rilevat illi fil-każ Bykov vs Russia ġie rilevat is-segwenti:

76. The Court reiterates that the phrase "in accordance with the law" not only requires compliance with domestic law but also relates to the quality of that law, requiring it to be compatible with the rule of law. In the context of covert surveillance by public authorities, in this instance the police, domestic law must provide protection against arbitrary interference with an individual's right under Article 8. Moreover, the law must be sufficiently clear in its terms to give individuals an adequate indication as to the circumstances in which and the conditions on which public authorities are entitled to resort to such covert measures (see Khan v. the United Kingdom, no. 35394/97, § 26, ECHR 2000-V).

78. The Court has consistently held that when it comes to the interception of communications for the purpose of a police investigation, "the law must be sufficiently clear in its terms to give citizens an adequate indication as to the circumstances in which and the conditions on which public authorities are empowered to resort to this secret and potentially dangerous interference with the right to respect for private life and correspondence" (see Malone v. the United Kingdom, 2 August 1984, § 67. Series A no. 82). In particular, in order to comply with the requirement of the "quality of the law", a late which confers discretion must indicate the scope of that discretion, although the detailed procedures and conditions to be observed do not necessarily have to be incorporated in rules of substantive law. The degree of precision required of the "law" in this connection will depend upon the particular subject-matter. Since the implementation in practice of measures of secret surveillance of communications is not open to scrutiny by the individuals concerned or the public at large, it would be contrary to the rule of law for the legal discretion granted to the executive- or to a judge to be expressed in terms of an unfettered power. Consequently, the law must indicate the scope of any such discretion conferred on the competent authorities and the manner of its exercise with sufficient clarity to give the individual adequate protection against arbitrary interference (see, among other authorities, Huvig v France, 24 April 1990, §§ 29 and 32, Series A no. 176-B; Amann v.

Switzerland IGC1, no. 27798/95, § 56, ECHR 2000-11; and Valenzuela Contreras v. Spain, 30 July 1998, § 46, Reports of Judgments and Decisions 1998-V)

Fil-kawża Kennedy vs UK intqal hekk:

118. It is not disputed that mail, telephone and email communications, including those made in the context of business dealings, are covered by the notions of "private life" and "correspondence" in Article 8 § 1. 119. The Court has consistently held in its case-law that its task is not normally to review the relevant law and practice in abstracto, but to determine whether the manner in which they were applied to, or affected, the applicant gave rise to a violation of the Convention (see, inter alia, Klass and Others, cited above, § 33, N.C. v. Italy [GC], no. 24952/94, § 56, ECHR 2002-X; and Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria (no. 4), no. 72331/01, § 26, 9 November 2006). However, in recognition of the particular features of secret surveillance measures and the importance of ensuring effective control and supervision of them, the Court has permitted general challenges to the relevant legislative regime.

Illi jiġi rilevat ukoll illi fil-każ odjern il-mandati relattivi għall-interċettazzjonijiet m'għandhomx l-istess firma u għalhekk huwa fl-aħjar amministrazzjoni tal-ġustizzja illi jiġi ċċarat ta' min huma dawn il-firem u dan anke sabiex tiġi stabbilita jekk il-firem f'dawn id-dokumenti humiex ffalsifikati jew le;

2. L-Illegalita' fiż-żamma ta' data ġenerata jew proċessata

Illi inoltre l-esponent jirrileva illi permezz ta' Direttiva 2006/24/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-15 ta' Marzu tas-sena 2006, dwar iż-żamma ta' data ġenerata jew proċessata b'konnessjoni mal-provvista ta' servizzi pubblikament disponibbli ta' komunikazzjoni elettronika jew ta' networks ta' komunikazzjoni pubblika u li temenda d-Direttiva 2002/58/KE [Data Retention Directive), ġew armoniżżati d-dispożizzjonijiet tal-Istati Membri tal-Unjoni Ewropea relatati maż-żamma, mill-fornituri ta' servizzi ta' komunikazzjonijiet elettroniċi aċċessibbli għall- pubbliku jew ta' networks pubbliċi ta' komunikazzjoni, ta' data ġġenerata jew ipproċessata minn dawn il-fornituri bil-għan li tiggarantixxi d-disponibilita' ta' din id-data għall-finijiet ta' prevenzjoni, riċerka, identifikazzjoni u prosekuzzjoni ta' reati;

Illi jiġi rilevat iżda illi d-Direttiva 2006/24/KE imponiet inter alia obbligu fuq il-fornituri ta' servizzi ta' komunikazzjonijiet elettroniċi aċċessibbli għall-pubbliku jew ta' networks pubbliċi ta' komunikazzjoni li jżommu data tal-users tas-servizzi tagħhom li tiġi ġġenerata jew ipproċessata minn dawn il-fornituri għall-finijiet li jagħmlu lil din id-data aċċessibbli lill-awtoritajiet nazzjonali [data retention obbligation]

Illi din id-Direttiva ġiet trasposta hawn Malta permezz tal-Avviż Legali 198 tal-2008 u cioe' Regolamenti li jemendaw ir-Regolamenti dwar l-Ipproċessar ta' Data Personali fis-settur tal-Komunikazzjonijiet Elettroniċi. Fil-fatt, din id-Direttiva tinsab implimentata fil-Liġi Maltija fit-Taqsima II (Zamma ta' Data) tar-Regolamenti dwar l-Ipproċessar ta' Data Personali fis-settur tal-Komunikazzjonijiet Elettroniċi [S.L. 440.01):

Illi iżda jiġi rilevat illi permezz ta' diversi sentenzi mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Gustizzja tal-Unjoni Ewropea ġie rilevat illi din id-Direttiva surreferita hija

invalida u llegali għall-finijiet u effetti kollha tal-liġi [vide: Digital Rights Ireland Ltd vs Minister for Communications, Marine and Natural Resources et]. Illi sussegwentement diversi Qrati Kostituzzjonali ta' Stati Membri oħra ddikjaraw illi l-leġislazzjoni nazzjonali tagħhom li timplimenta din id-Direttiva huma nulli u bla effett;

Illi għalhekk stante illi din id-Direttiva ġiet dikjarata invalida u llegali isegwi illi f'Malta l-istess l-Avviz Legali 198 tal-2008 u t-Taqsima II tar-Regolamenti dwar l-Ipproċessar ta' Data Personali fis-settur tal-Komunikazzjonijiet Elettroniċi [S.L 440.01] illi huma bbażati fuq l-istess Direttiva huma wkoll nulli u bla effett;

Illi dan ifisser illi kull żamma ta data mill-fornituri ta' servizzi ta' komunikazzjonijiet elettroniċi aċċessibbli għall-pubbliku jew ta' networks pubbliċi ta' komunikazzjoni, u kull aċċess lill-awtoritajiet ta' tali data u użu ta' tali data mill- Pulizija u kwalunkwe entita' oħra hija llegali u leżiva għad-drittijiet fundamentali tal-esponenti. Illi inoltre kwalunkwe data miġbura fil-każ odjern bis-saħħa tal-leġislazzjoni sussidjarja fuq imsemmija ma tistax tiġi użata fi proċeduri kriminali billi hija miġjuba llegalment u bi ksur tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem u għalhekk tali data għandha tiġi sfilzata mill-inkartament kriminali fil-każ odjern;

Illi għaldaqstant il-Leġislazzjoni fuq imsemmija, ossia, l-Avviz Legali 198 tal-2008 u t-Taqsima II tar-Regolamenti dwar l-Ipproċessar ta' Data Personali fis-settur tal- Komunikazzjonijiet Elettronici [S.L. 440.01] huma invalidi u llegali u l-użu ta' tali data fi proċeduri kriminali ai termini ta' din il-Leġislazzjoni jikkostitwixxi ksur tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem ossia l-Artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-Artikoli 39 u 65 tal-Kostituzzjoni ta' Malta;

Għaldaqstant l-esponenti jitlob reverentement lil dina l-Onorabbli Qorti jogħġobha:

1. Tiddikjara illi ġew leżi d-drittijiet fundamentali tal-esponenti għal smiegħ xieraq kif sanċit fl-artikoli 32(cc) u 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-Artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem stante illi F'interċettazzjonijiet fil-każ odjern saru ai termini ta' mandat maħruġ mill-Eżekuttiv u mhux minn awtorita' ġudizzjarja u għalhekk m'hemmx skrutinju ġudizzjarju u serħan tal-moħħ fl-esponent illi tali prova nġabret b'mod trasparenti;

2. Tiddikjara illi ġew leżi d-drittijiet fundamentali tal-esponenti għal smiegħ xieraq kif sanċit fl-artikoli 32(cc) u 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-Artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem stante illi żamma ta' data mill-fornituri ta' servizzi ta' komunikazzjonijiet elettroniċi aċċessibbli għall- pubbliku jew ta' networks pubbliċi ta' komunikazzjoni, u kull aċċess lill- awtoritajiet ta' tali data u użu ta' tali data mill-Pulizija u kwalunkwe entita' oħra hija llegali u leżiva;

3. Takkorda dawk ir-rimedji effettivi u xierqa fiċ-ċirkostanzi''.

Rat ir-risposta tal-Intimati Awtoritajiet tal-1 ta' Ottubru 2018 li permezz tagħha wieġbu u eċċepew is-segwenti:

"Illi l-pretensjonijiet tar-rikorrenti huma mibnija fuq żewġ binarji fis-sens illi fl-ewwel lok "*gew lezi d-drittijiet fundamentali tal-esponenti ghal smiegh xieraq kif sancit fl-artikoli 32 (cc) u 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-Artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem stante illi l-intercettazzjonijiet fil-kaz odjern saru ai termini ta' mandate mahrub mill-Ezekuttiv u mhux minn awtorita' gudizzjarja u ghalhekk mhemmx skrutinju gudizzjarju u serhan tal-mohh fl-esponenti illi tali prova ngabret b'mod trasparenti*" u fit-tieni lok illi "*gew lezi d-drittijiet fundamentali tal-esponenti ghal smiegh xieraq kif sancit fl-artikoli 32 (cc) u 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u fl-Artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem stante illi zamma ta' data mill-forrnituri ta' servizzi ta' komunikazzjonijiet elettronici accessibbli ghall-pubbliku jew ta' networks pubblici ta' komunikazzjoni, u kull access lill-awtoritajiet ta' tali data u uzu ta' tali data mill-Pulizija u kwalunkwe entita' ohra hija llegali u leziva".*

Illi l-esponenti jissottomettu li l-pretensjonijiet tar-rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt għar-raġunijiet segwenti:-

1. Illi *in linea* preliminari, il-Kummissarju tal-Pulizija, il-Ministru tal-Intern u s-Sigurta' Nazzjonali u l-Kap tas-Servizz tas-Sigurta' mhumiex il-leġittimi kontra-ditturi stante li l-ilment tar-rikorrenti huwa mibni fuq l-kostituzzjonalita' o meno ta' liġi u li għalhekk l-esponenti Kummissarju tal-Pulizija, Ministru tal-Intern u s-Sig-urta' Nazzjonali u l-Kap tas-Servizz tas-Sigurta' għandhom jiġu dikjarati bħala mhux il-leġittimi kontraditturi u jiġu liberati mill-osservanza tal-ġudizzju;

2. Illi *in linea* preliminari wkoll, in kwantu l-allegazzjonijiet ta' ksur huma mib-nija abbażi ta' l-Artikolu 32 tal-Kostituzzjoni, l-esponenti jissottomettu illi l-Artikolu 32 tal-Kostituzzjoni huwa inapplikabbli u dan peress illi dan l-artikolu huwa biss introduzzjoni għal-lista tad-Drittijiet Fundamentali bħal ma huwa l-Ewwel Artikolu tal-Konvenzjoni li jintroduċi l-lista ta' drittijiet u libertajiet fundamentali li dwarhom l-Istati firmatarji jobbligaw ruħhom li jħarsu fit-territorju tagħhom. Dawn iż-żewġ artikolu qatt ma jistgħu invokati.

L-esponenti jirrilevaw illi hija l-Kostituzzjoni stess illi fl-Artikolu 46 fl-ewwel subinċiż tiegħu jeskludi l-applikazzjoni ta' l-Artikolu 32 ta' l-istess Kostituzzjoni meta tiprovdi s-segwenti:

"**46.** (1) Bla ħsara għad-disposizzjonijiet tas-subartikoli (6) u (7) ta' dan l-artikolu, kull persuna li tallega li xi waħda mid-disposizzjonijiet ta' l-artikoli 33 sa 45 (magħdudin) ta' din l-Kostituzzjoni tkun ġiet, tkun qed tiġi jew tkun x'aktarx ser tiġi miksura dwarha, jew kull persuna oħra li l-Prim'Awla tal-Qorti Civili f'Malta tista' taħtar ad istanza ta' xi persuna li hekk tallega, tista', bla ħsara għal kull azzjoni oħra dwar l-istess ħaġa li tkun tista' ssir legalment, titlob lill-Prim'Awla tal-Qorti Civili għal rimedju".

L-esponenti jissottomettu illi l-Artikolu 32 tal-Kostituzzjoni huwa biss artikolu introduttiv u mhux intiż sabiex jiġi invokat bħala dritt fundamentali *per se* u dan peress illi l-artikoli protettivi għad-drittijiet fundamentali huma kontenuti fl-artikoli 33 sa 45 u dan kif jipprovdi l-Artikoli 46 (1) tal-Kostituzzjoni.

3. Illi *in linea* preliminari wkoll in kwantu l-lanjanza tar-rikorrenti hija mibnija fuq allegata leżjoni ta' dritt ta' smigħ xieraq naxxenti mill-interċettazzjonijiet telefoniċi, l-esponenti jirrilevaw li r-rikorrenti diġa' kien ippropona azzjoni kostituzzjonali mibnija fuq allegata lezjoni ta' dritt ta' smigħ xieraq fuq l-kwistjoni li titratta interċettazzjonijiet telefoniċi fl-ismijiet "*Charles Steven Muscat vs Avukat Generali*" (rikors kostituzzjonali numru 24/12JRM) li nqatgħet mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (sede Kostituzzjonali) fis-27 ta' Settembru 2012 liema sentenza ma ġietx appellata u hija llum *res judicata* u r-rikorrenti għalhekk ma jistax jerġa' jirriproponi ilment ieħor mibni fuq allegata lezjoni ta' dritt ta' smigħ xieraq mill-istess kwisjoni u cioe' minn interċettazzjonijiet telefoniċi quddiem dina l-Onorabbli Qorti tramite l-proċeduri odjerni. Illi fil-fehma tal-esponenti għalhekk in kwantu l-allegazzjonijiet tar-rikorrenti huma mibnija fuq allegata lezjoni tad-dritt għal smigħ xieraq dawn huma milquta' bl-ostakolu tar-*res judicata*;

4. Illi *in linea* preliminari wkoll, l-esponenti jeċepixxu n-nuqqas ta' applikabilita' tal-Artikolu 65 tal-Kostituzzjoni liema artikolu ma jagħti l-ebda dritt ta' azzjoni iżda jiddelinea l-prinċipju ġenerali tal-poter leġislattiv li huwa vestit fil-Parlament;

5. Illi *in linea* preliminari wkoll, ir-rikorrenti qiegħed jabbuża mill-proċess kostituzzjonali stante illi huwa qiegħed jadopera proċedura straordinarja bħal ma hija l-proċedura odjerna meta għad għandu a disposizzjoni tiegħu rimedji ordinarji sabiex iħares id-drittijiet pretiżi minnu. Illi l-ammissibilita' ta' xhieda u dokumenti fi proċeduri kriminali taqa' fil-kompetenza esklussiva tal-Qrati penali u dan skont il-provvedimenti tal-Kodiċi Kriminali (Kap. 9 tal-Liġijiet ta' Malta). Illi għalhekk ir-rikorrenti għandu l-possibilita' li jqajjem l-oggezzjoni tiegħu kemm għall-interċettazzjonijiet kif ukoll għall-użu tad-data quddiem il-qrati kriminali ordinarji u huma dawk il-qrati li għandhom il-kompitu li jiddeċiedu tali kwistjonijiet. Illi dan ir-rimedju kien disponibbli quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti Istruttorja fejn setgħa jattakka tali prova u tali rimedju xorta waħda għadu disponibbli għall-istess rikorrent quddiem il-Qorti Kriminali fejn l-istess jista' jqajjem eċċezzjoni preliminari sabiex jattakka l-ammissibbilita' ta' tali evidenza. F'dan ir-rigward l-esponenti għalhekk jeċepixxu n-nuqqas ta' eżawriment tar-rimedji ordinarji da parti tar-rikorrenti u l-esponenti jistiednu lil dina l-Onorabbli Qorti sabiex tiddeklina milli teżerċita l-ġurisdizzjoni konvenzjonali tagħha ai termini tal-proviso għall-Artikolu 4 (2) tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropeja (Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta);

6. Illi *in linea* preliminari wkoll, l-esponenti jeċepixxu li għal dak li jirrigwarda l-jedd ta' smigħ xieraq, il-Qrati tagħna kif ukoll ta' Strasburgu dejjem irritenew illi sabiex japplikaw l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja rispettivament jridu tabilfors jitqiesu l-fatturi proċesswali partikolari tal-każ, b'mod illi biex jiddeterminaw jekk kienx hemm ksur tal-jedd ta' smigħ xieraq, iridu jqisu l-proċess kollu kemm hu fl-assjem tiegħu. Dan ifisser li l-Qorti ma tistax u m'għandhiex tiffoka fuq biċċa waħda mill-proċess sħiħ ġudizzjarju biex minnu jekk issib xi nuqqas tasal għall-konklużjoni li tabilfors seħħ ksur tal-jedd għas-smigħ xieraq (ara **Adrian Busietta vs Avukat Generali** deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fit-13 ta' Marzu 2006 u **Dimech v. Malta** deċiża mill-Qorti Ewropeja fit-2 ta' April 2015). In vista ta dan it-tagħlim, l-esponenti jirrilevaw li t-talba fir-rikors

promotur hija waħda intempestiva u prematura tenut kont li l-proċeduri kriminali in konfront tar-rikorrenti għadhom mhumiex konklużi u għalhekk għandha tiġi dikjarata bħala intempestiva minn dina l-Onorabbli Qorti.

7. Illi fil-mertu u mingħajr preġudizzju għas-suespost, in kwantu r-rikorrenti qiegħed jallega illegalita' tal-interċettazzjonijiet ta' telefonati magħmula mis-Servizz tas-Sigurta' ta' Malta bi ksur tal-Artikoli 6, 8, 13 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u jiffoka fuq l-aspett ta' min jagħmel l-awtoriżżazzjoni għal tali interċettazzjonijiet telefoniċi, l-esponent jibdew billi jissottomettu li bħala prinċipju ġenerali l-Konvenzjoni Ewropeja ma tipprojbixxix interċettazzjonijiet telefoniċi. Għall-kuntrarju, il-Qorti Ewropeja irrikonoxxiet li fil-ġlieda kontra ċertu reati li huma kkunsidrati bħala serji hemm il-ħtieġa li jkun hemm sorveljanza fil-kommunikazzjonijiet. Dan huwa wkoll rikonoxxut bil-promulgazzjoni ta' diversi Konvenzjonijiet mill-Kunsill tal-Ewropa fejn espressament jirrakomanda l-użu ta' interċettazzjonijiet bħala miżura speċjali ta' investigazzjoni (ara *Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption*).

L-esponenti jissottomettu li l-Artikoli 7 u 8 tal-Att dwar is-Servizz tas-Sigurta' (Kap. 391 tal-Liġijiet ta' Malta) jipprovdu b'dettaljatament u b'mod ċar x'ikopri mandat ta' interċettazzjoni, il-mod kif għandu jinħareġ mandat u t-termnu ta' validita' tal-mandat. Illi l-Artikoli 13 tal-Kap. 391 jaħseb għall-investigazzjoni ta' ilmenti u l-Artikolu 12 tal-Kap. 391 jaħseb għall-ħatra tal-Kummissjunarju li għandu l-funzjoni li jinvestiga l-ilmenti magħmula dwar l-aġir tas-Servizz tas-Sigurta'. Illi l-Artikolu 15 tal-Kap. 391 jitratta l-projbizzjoni ta' interċettazzjonijiet u l-Artikolu 16 tal-Kap. 391 jirregola l-iżvelar ta' messaġġi minn impjegati f'ċertu oqsma.

Illi in kwantu r-rikorrenti jallega ksur tal-Artikolu 8 tal-Konvenzjoni Ewropeja, l-esponenti jissottomettu li bħala regola dan l-artikolu tal-Konvenzjoni jipprovdi illi kull persuna għandha dritt għar-rispett tal-ħajja familjari tagħha u għall-privatezza tagħha. Is-subinċiż (2) ta' l-istess artikolu jipprovdi illi interferenza fit-tgawdija ta' dan id-dritt ma twassalx għall-lezjoni jekk tali interferenza saret skont il-liġi u tkun neċessarja f'soċjeta' demokratika. Illi ma hemmx dubbju li l-interferenza li minnha qiegħed jillamenta r-rikorrenti hija koperta bl-Att dwar is-Servizz tas-Sigurta' (Kap. 391 tal-Liġijiet ta' Malta) u li tali interċettazzjoni kienet waħda neċessarja stante li l-iskop warajha huwa l-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni ta' reati serji bħal dak odjern li jinvolvi traffikar ta' droga. Illi minn eżami anke superficjali tal-Att dwar is-Servizz tas-Sigurta' jinżel biċ-ċar li dina l-liġi hija waħda aċċessibbli stante li hija kodifikata (ara Liberty v. the United Kingdom; u Zakharov v. Russia), hija wkoll ċara u prevedibbli fis-sens li huwa possibbli għall-persuna (anke wara li tottjeni pariri legali) li tkun taf meta jistgħu isiru interċettazzjonijiet (fl-artikolu 3 tal-Kap. 391 jagħmilha ċara li waħda mill-funzjonijiet prinċipali tas-servizz tas-sigurta' huwa l-prevenzjoni u kxif ta' delitti gravi). Illi l-għan wara l-interċettazzjonijiet li jaħseb għalihom il-Kap. 391 huwa s-sigurta' nazzjonali, sigurta' pubblika u l-prevenzjoni u kxif ta' reati serji. Illi dawn l-għanijiet huma għanijiet li ġew kunsidrati bħala ġustifikati mill-Qorti Ewropeja (ara *Klass and Others v. Germany*). Illi għal dak li jirrigwarda n-neċessita' f'soċjeta' demokratika l-esponenti jirrilevaw li dan l-element jinstab ukoll sodisfatt peress li l-Att dwar is-Servizz

tas-Sigurta' jaħseb għat-tip ta' reati meta jistgħu isiru l-interċettazzjonijiet; it-terminu ta' validita' tal-mandat; il-kategoriji ta' persuni fuq min jista' jinħareġ il-mandat; x'jiġri mid-data li tinġabar mill-interċettazzjoniet.

Illi l-fatt fiħ innifsu li l-mandat ta' interċettazzjoni ma jinħariġx minn awtorita' ġudizzjarja b'daqshekk ma jfissirx li l-mekkaniżmu li jaħseb għalih il-Kap. 391 tal-Liġijiet ta' Malta huwa leziv b'mod awtomatiku. Illi fatti l-Qorti Ewropeja ddeċidiet li ma kienx hemm lezjoni tal-Artikolu 8 tal-Konvenzjoni naxxenti mill-fatt li l-awtoriżżazzjoni għall-interċettazzjonijiet isir minn membri tal-parlament.

Illi in kwantu r-rikorrenti jallega ksur tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja u tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta naxxenti mill-mod kif jinħarġu l-mandati, l-esponenti jissottomettu li dawn iż-żewġ artikoli jiggarantixxu proċess ġjust u smigħ xieraq fil-kuntest ta' garanziji proċedurali. Madankollu dawn l-artikoli ma jigarantixxu l-ebda dritt li persuna toġġezzjona għall-produzzjoni ta' prova partikolari iżda jiggarantixxu l-jedd li persuna jkollha l-opportunita' li tiddefendi lilha nfisha fi proċeduri li jinġiebu kontra tagħha jew li hija ġġib kontra ħaddiehor; li tkun assistita fil-proċeduri; li titħalla tipproduċi l-provi in sostenn tat-tezi tagħha; li tiġi trattata b'mod ugwali; u li tagħmel is-sottomissjonijiet tagħha. Illi dawn l-artikoli jigarantixxu biss il-protezzjonijiet proċedurali neċessarji sabiex parti f' kawża ssemma' leħħinha u tingħata proċess ġjust quddiem Qrati imparzjali u indipendenti.

Illi ġialadarba li dak li qiegħed jilmenta minnhu r-rikorrenti huwa effettivament l-mandat u indirettament l-ammissibilita' ta' prova u cioe' l-interċettazzjonijiet miġbura abbażi ta' tali mandat, l-esponenti jissottomettu li dina l-kwistjoni toħroġ il-barra mill-garanziji ta' smigħ xieraq u dan stante li tirreferi għas-sustanza tal-proċedura kriminali u mhux limitata għall-kwistjoni ta' proċess ġjust.

Illi għal dak li jirrigwarda allegat ksur tal-artikolu 13 tal-Konvenzjoni, l-esponenti jissottometti li dan l-artikolu ma jeżiġix xi proċedura partikolari dwar kif għandu jingħata r-rimedju. L-importanti huwa li jingħata rimedju effettiv quddiem awtorità nazzjonali. Fil-fehma tal-esponenti din l-Onorabbli Qorti fis-sede kostituzzjonali tagħha hija awtorità nazzjonali li tista' tagħti rimedju effettiv lir-rikorrenti jekk jinstab li seħħew infrazzjonijiet konvenzjonali. Tassew hija għandha s-saħħa li tagħti kumpens morali lir-rikorrenti jekk huwa jingħata raġun fl-ilmenti tiegħu.

8. Illi in kwantu ir-rikorrenti qiegħed jallega li l-Avviż Legali 198 tal-2008 jikser l-Artikoli 6, 8, 13 tal-Konvenzjoni Ewropea u l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u dan billi jistrieħ fuq is-sentenza Digital Rights Ireland Ltd vs Minister for Communications, Marine and Natural Resources et tal-Qorti tal-Gustizzja tal-Unjoni Ewropeja, l-esponenti jissottomettu li t-tħassir tad-Direttiva numru 2006/24 mill-Qorti tal-Gustizzja tal-Unjoni Ewropeja ma ġabitx magħha t-tħassir awtomatiku ta' leġislazzjoni domestika li implimentat tali Direttiva u lanqas il-fatt (kif allegat mir-rikorrenti) li kien hemm Stati Membri tal-Unjoni Ewropja li ddeċidew li jħassru l-liġi domestika tagħhom wara l-pronunzjament ta' dina d-deċiżjoni ma ġġib magħha l-konsegwenza awtomatika li l-Istati Membri oħra għandhom iħassru l-liġi tagħhom jew li tali liġi hija invalida b'mod awtomatiku;

Illi wieħed irid iżomm f'moħħu li direttivi tal-Unjoni Ewropeja b'differenza għal regolamenti mhumiex applikabbli direttament u dan abbażi tal-Artikolu 288 tat-Trattat tal-dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropeja li jipprovdi senjatament illi " *A directive shall be binding, as to the result to be achieved, upon each Member State to which it is addressed,* ***but shall leave to the national authorities the choice of form and methods.*** " (emfażi tal-esponenti). Illi ġialadarba direttivi tal-Unjoni Ewropeja jeħtieġu l-intervent nazzjonali sabiex jiġu implimentati, liema direttivi, jagħtu wkoll dik il-flessibilita' lill-Istati Membri sabiex jagħmlu t-trasposizzjoni tad-direttiva fil-liġi nazzjonali jfisser li t-tħassir ta' direttiva mill-Qorti tal-Gustizzja tal-Unjoni Ewropeja ma ġġibx magħha l-konsegwenza ta' tħassir tal-liġi nazzjonali li tkun ittrasponiet tali direttiva. Dan kollu jrid jiġi nkwadrat fis-sens illi Stati Membri huma obbligati li jitrasponu direttivi tal-Unjoni Ewropeja sabiex jissodisfaw l-obbligi internazzjonali assunti minnhom, u jekk ma jagħmlux dan jesponu ruħhom għall-proċeduri istitwiti mill-Kummissjoni Ewropeja. Madankollu l-Istati Membri ma għandhom l-ebda obbligu li jħassru l-liġi nazzjonali tagħhom f'każ li l-Qorti tal-Gustizzja Ewropeja tħassar direttiva u hija l-prerogattiva tal-Istat Membru jekk iħassarx l-liġi nazzjonali tiegħu jew li jintroduċi xi emendi lill-liġi nazzjonali f'tali kazijiet. Illi kienet tkun differenti s-sitwazzjoni li kieku l-miżuri li tħasret mill-Qorti tal-Gustizzja Ewropeja kienet regolament u dan stante li tali tħassir kien ikun vinkolanti fuq l-Istati Membri peress li l-istess regolamenti fin-natura tagħhom huma direttament applikabbli.

Illi jekk jiġi eżaminat dak li effettivament iddeċidiet il-Qorti tal-Gustizzja Ewropeja joħroġ biċ-ċar li dik il-Qorti ma kkundannatx b'mod kategoriku r-ritenzjoni tad-data minn telefonija ċellulari, iżda dak li sabet kien biss sproporzjon ta' ċertu disposizzjonijiet tad-Direttiva. Illi notevolment il-Qorti irritentiet illi "*the fight against international terrorism in order to maintain international peace and security constitutes an objective of general interest. The same is true of the fight against serious crime in order to ensure public security… It must therefore be held that* ***the retention of data for the purpose of allowing the competent national authorities to have possible access to those data, as required by Directive 2006/24, genuinely satisfies an objective of general interest*** *.*"[1]Illi il-Qorti stabbiliet ukoll illi "*As regards the question of whether the retention of data is appropriate for attaining the objective pursued by Directive 2006/24, it must be held that, having regard to the growing importance of means of electronic communication,* ***data which must be retained pursuant to that directive allow the national authorities which are competent for criminal prosecutions to have additional opportunities to shed light on serious crime and, in this respect, they are therefore a valuable tool for criminal investigations.*** *Consequently, the retention of such data may be considered to be appropriate for attaining the objective pursued by that directive.*" (Emfażi tal-esponenti);

Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, huwa manifest li l-fattispecie tal-kawża odjerna jinkwadraw ruħhom perfettament fix-xenajri li ġew identifikati mill-Qorti tal-Gustizzja Ewropeja fis-sentenza tagħha fejn għamlitha ċara li f'tali każijiet, u ċioe' f'każijiet li jinvolvu l-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni ta' ***reati serji,*** ir-ritenzjoni tad-data minn telefonija ċellulari hija permissibbli u dan sakemm id-

[1]

data tirreferi għall-perjodu taż-żmien partikolari marbut maż-żmien meta r-reat ġie kommess u liema data tirrigwarda l-persuni li kienu involuti b'xi mod fil-perpetrazzjoni tar-reat li fin-natura tiegħu jikkwalifika bħala reat serju. Illi f'dan ir-rigward il-Qorti Ewropea għamlitha ċara illi ir-ritenzjoni tad-data minn telefonija ċellulari kienet tkun sproporzjonata biss li kieku kienet tikkonċerna persuni "*for whom there is no evidence capable of suggesting that their conduct might have a link, even an indirect or remote one, with serious crime*", u li kieku l-obbligu tar-ritenzjoni "*is not restricted to a retention in relation (i) to data pertaining to a particular time period and/or a particular geographical zone and/or to a circle of particular persons likely to be involved, in one way or another, in a serious crime, or (ii) to persons who could, for other reasons, contribute, by the retention of their data, to the prevention, detection or prosecution of serious offences";*

Illi għal dawn ir-raġunijiet, ir-rikorrent ma jistax jargumenta li l-Avviz Legali 198 tal-2008 jikser id-dritt għall-protezzjoni tal-privatezza u l-ħajja familjari kif protett u dan stante li r-ritenzjoni tad-data telefonika fiċ-ċirkostanzi partoklari tal-każ odjern hija tassew gustifikata, neċessarja u proporzjonata mal-iskop li għalih qiegħdha tinżamm u ċioe' l-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni ta' reat serju u ċioe' traffikar ta' droga.

Illi in kwantu r-rikorrenti jallega ksur tal-Artikolu 8 tal-Konvenzjoni Ewropeja, l-esponenti jissottomettu li bħala regola dan l-artikolu tal-Konvenzjoni jipprovdi illi kull persuna għandha dritt għar-rispett tal-ħajja familjari tagħha u għall-privatezza tagħha. Is-subinċiż (2) ta' l-istess artikolu jipprovdi illi interferenza fit-tgawdija ta' dan id-dritt ma twassalx għall-lezjoni jekk tali interferenza saret skont il-liġi u tkun neċessarja f'soċjeta' demokratika. Illi kif intwera ampjament f'din ir-risposta, l-interferenza li minnha qiegħed jillamenta r-rikorrenti hija koperta bl-Avviz Legali 198 tal-2008 u li r-ritenzjoni tad-data kienet waħda neċessarja stante li l-iskop warajha huwa l-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni ta' reati serji bħal dak odjern li jinvolvi traffikar ta' droga;

Illi in kwantu r-rikorrenti jallega ksur tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja u tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta naxxenti mill-użu tad-data, l-esponenti jissottomettu li dawn iż-żewġ artikoli jiggarantixxu proċess ġjust u smigħ xieraq fil-kuntest ta' garanziji proċedurali. Madankollu dawn l-artikoli ma jigarantixxu l-ebda dritt li persuna toġġezzjona għall-produzzjoni ta' prova partikolari iżda jiggarantixxu l-jedd li persuna jkollha l-opportunita' li tiddefendi lilha nfisha fi proċeduri li jinġiebu kontra tagħha jew li hija ġġib kontra ħaddieħor; li tkun assistita fil-proċeduri; li titħalla tipproduċi l-provi in sostenn tat-tezi tagħha; li tiġi trattata b'mod ugwali; u li tagħmel is-sottomissjonijiet tagħha. Aktar minn hekk, id-dritt għal smigħ xieraq ma jiggarantix li s-sentenzi mogħtija minn Qrati jkunu korretti iżda jigarantixxi biss il-protezzjonijiet proċedurali neċessarji sabiex parti f' kawża ssemma' leħinha u tingħata proċess ġjust quddiem Qrati imparzjali u indipendenti.

Illi gialadarba li dak li qiegħed jilmenta minnhu r-rikorrenti huwa effettivament ammissibilita' ta' prova u ċioe' l-użu ta' data, l-esponenti jissottomettu li dina l-kwistjoni toħroġ il-barra mill-garanziji ta' smigħ xieraq u dan stante li tirreferi għas-sustanza tal-proċedura kriminali u mhux limitata għall-kwistjoni ta' proċess ġjust.

Illi għal dak li jirrigwarda allegat ksur tal-artikolu 13 tal-Konvenzjoni, l-esponenti jissottometti li dan l-artikolu ma jeżiġix xi proċedura partikolari dwar kif għandu jingħata r-rimedju. L-importanti huwa li jingħata rimedju effettiv quddiem awtorità nazzjonali. Fil-fehma tal-esponenti din l-Onorabbli Qorti fis-sede kostituzzjonali tagħha hija awtorità nazzjonali li tista' tagħti rimedju effettiv lir-rikorrenti jekk jinstab li seħħew infrazzjonijiet konvenzjonali. Tassew hija għandha s-saħħa li tagħti kumpens morali lir-rikorrenti jekk huwa jingħata raġun fl-ilmenti tiegħu.

Fi kliem ieħor, l-importanti huwa li jkollok rimedju quddiem awtorità nazzjonali, dan irrispettivament jekk bil-mezz ta' talba quddiem il-Qrati ordinarji jew bil-mezz ta' kawża kostituzzjonali/konvenzjonali. Hekk pereżempju ilment taħt l-artikolu 13 kien ġie mwarrab mill-Qorti Ewropea Għad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza *Nazzareno Zarb vs. Malta* deċiża fl-4 ta' Lulju 2006, għaliex għan-nuqqas fil-liġi ordinarja li tipprovdi għal rimedju fil-każ ta' dewmien inġustifikat fil-proċeduri, kien jagħmel tajjeb ir-rimedju taħt il-Kap 319 tal-Liġijiet ta' Malta quddiem il-qrati b'setgħat kostituzzjonali.

Propriju dawn il-proċeduri kostituzzjonali għandhom il-potenzjal li jagħtu dak li qiegħed ifittex r-rikorrenti u cioe' rimedju. Illi bl-intavolar ta' dawn il-proċeduri konvenzjonali r-rikorrenti stess qiegħed jirrikonoxxi li s-sistema Maltija tipprovdi għal rimedju domestiku li huwa effettiv. Li kieku ma kienx hekk ir-rikorrenti ma kienx ser joqgħod jeħlu l-ħin u l-flus tiegħu biex jiftaħ dawn il-proċeduri.

Għalhekk safejn ir-rikorrenti qiegħed jilmenta minn ksur tal-artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropeja dan huwa manifestament infondat jekk mhux ukoll fieragħ għaliex dawn il-proċeduri u din l-Onorabbli Qorti bħala awtorita nazzjonali għandhom is-setgħa li jagħtu rimedju effettiv lir-rikorrenti jekk kemm–il darba jirnexxielu juri li tassew ġew imkasbra lilu xi wieħed mill-jeddijiet fundamentali tiegħu kif imħares taħt il-Konvenzjoni Ewropea.

Illi jsegwi li dina l-lanjanzi u t-talbiet kollha tar-rikorrenti għandhom jiġu miċħuda.

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjeż''.

Rat is-Sentenza parzjali tagħha tal-25 ta' Novembru 2019.

Rat l-atti u dokumenti kollha.

Semgħet ix-xhieda mressqa fil-perkors ta' din il-proċedura.

Rat in-noti ta' osservazzjonijiet rispettivi tal-partijiet.

Rat li r-rikors tħalla għal-lum għas-Sentenza.

Punti ta' fatti

1. Il-fatti huma sempliċi u inkontestati. Il-Pulizija kienet irċeviet xi informazzjoni li kien hemm diversi persuni, b'uħud minnhom fil-ħabs, fosthom ir-rikorrent, li kienu qegħdin iħejju biex jimportaw f'pajjiżna kwantita' ta' droga konsistenti f'erojina u u cannabis.

2. Il-Pulizija, ġustament informaw lis-servizzi tas-sigurta' sabiex jinterċettaw xi telefonati bejn l-imsemmija persuni. Kienet din l-informazzjoni li waslet biex dawn in-nies, fosthom ir-rikorrent, tressqu quddiem il-Qorti Kriminali akkużati b'diversi rejati. Fit-13 ta' Settembru 2010 ħarġet l-Att ta' Akkuża (a' fol 106).

Punti ta' Liġi

3. L-ilmenti prinċipali tar-rikorrent huma tnejn:

a. Il-fatt li l-mandat maħruġ skond Kap 391 tal-liġijiet ta' Malta sabiex saru l-interċezzjonijet inħareġ mill-Esekuttiv u mhux minn Awtorita' Ġudizzjarja u għalhekk m'hemmx skrutinju ġudizzjarju u kwindi din inġabret mingħajr trasparenza.

b. Li ż-żamma ta' data mill-fornituri ta' servizzi ta' kommunikazzjonijiet elettroniċi aċċessibbli għall-pubbliku jew ta' networks pubbliċi ta' kommunikazzjoni u kull aċċess lill-awtoritajiet ta' tali datat u użu ta' tali data mill-Pulizija u kwaunkwe entita' oħra hija illegali u leżiva.

4. Ir-rikorrent jgħid li f'dawn iż-żewġ istanti qegħdin jinkisrulu d-drittijiet fundamentali tiegħu kif imħarsa minn artikoli 32(ċċ) u 39 tal-Kostituzzjoni u tal-artikoli 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropeja. Fil-każ tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni

ma jispeċifikax taħt liema wieħed mis-subartikli qiegħed jibbaża l-ilment tiegħu. Il-Qorti fehmet li r-referenza hija għad-dritt fundamentali għal smiegħ xieraq.

Konsiderazzjonijiet

5. Il-Qorti tħoss li qabel ma tidħol fil-mertu għandha l-ewwel titratta r-risposta tal-Avukat Ġenerali fil-paragrafu 5. L-intimat Avukat iqanqal il-kwistjoni fis-sens, li qabel ma r-rikorrent irrikorra għall-azzjoni odjerna li hija waħda speċjali l-ewwel messu eżawrixxa r-rimedji ordinarji disponibbli għalih fil-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta il-għaliex dak li qiegħed jilmenta minnu taqa' fil-kompetenza esklussiva tal-Qrati penali.

6. Fid-dawl ta' din ir-risposta il-Qorti eżaminat l-atti u għajnejha mill-ewwel marru fuq l-eċċezzjonijiet imqanqla mir-rikorrent għall-Att ta' akkuża fuq im-semmi. Fl-eċċezzjoni numru tnejn qanqal l-inammissibilita' tal-provi kollha relatati mad-Dipartiment tas-Servizzi Sigrieti (a' fol 115). F'din l-eċċezzjoni pjuttost ġenerika, jista' jingħad li li jaqa' anke l-ilment li għandha quddiemha din il-Qorti, għalkemm irid jingħad li l-kwistjoni preliminari li bħal donnu għafas fuqha r-rikorrent kienet l-insistenza tiegħu li jitressaq bħala xhud lill-Ex-Ministru Tonio Borg, liema talba ġiet miċħuda.

7. Huwa minnu li Artikolu 438 jiddisponi hekk:

(1) tal-Kodici Kriminali jiddisponi hekk: Kopja uffiċjali tal-att tal-akkuża u tan-nota msemmija fl-artikolu 590(2) għandhom jiġu notifikati lill-akkużat.

(2) L-akkużat għandu, permezz ta' nota ppreżentata fir-reġistru tal-qorti mhux iktar tard minn ħmistax-il jum tax-xogħol mid-data ta' dik in-notifika –

(i) jagħti avviż dwar l-eċċezzjonijiet imsemmija fl-artikolu 449 u kull eċċezzjoni dwar l-ammissibbilità tal-provi li jkollu l-ħsieb li jagħti, u

(ii) jindika x-xhieda u jipproduċi d-dokumenti uoġġetti oħra li jkollu l-ħsieb li juża fil-kawża,u kopja uffiċjali ta' dik in-nota għandha tiġi notifikata lill-Avukat Ġenerali."

U artikolu 449 tal-Kodiċi Kriminali ukoll jipprovdi hekk:

"(1) L-eċċezzjonijiet li ġejjin, jiġifieri:

(a) eċċezzjoni ta' inkompetenza tal-qorti;

(b) eċċezzjoni ta' nullità jew ta' żball fl-att tal-akkuża;

(ċ) eċċezzjoni tal-estinzjoni tal-azzjoni;

(d) eċċezzjoni ta' ġudikat li bih l-akkużat kien ġa' ġie misjub ħati jew illiberat;

(e) eċċezzjoni tal-ġenn tal-akkużat fiż-żmien tal-kawża;

(f) eċċezzjoni tal-ġenn fiż-żmien tar-reat jew kull eċċezzjoni ta' kull punt ieħor ta' fatt li jneħħi l-imputabiltà tal-akkużat jew illi minħabba fih il-kawża m'għandhiex titmexxa għal mument, jew f'ebda żmien ieħor 'il quddiem; u

(g) bla ħsara tad-dispożizzjoni tal-artikolu 446(1), kull eċċezzjoni preliminari oħra, jistgħu jingħataw biss jekk ikun ingħata dwarhom avviż bil-miktub kif provdut fl-artikolu 438(2):

Iżda l-qorti tista' tawtorizza li jingħataw dawk l-eċċezzjonijiet għal raġuni li tkun inqalgħet wara ż-żmien li fih in-nota msemmija fl-artikolu 438(2) għandha tiġi ippreżentata fir-reġistru tal-qorti".

8. Għalhekk mad-daqqa t'għajn huwa minnu li r-rikorrent jista' jagħti dawk l-eċċezzjonijiet li jidhirlu li huwa validi fit-termini ta' dawn iż-żewġ artikoli, għax dak li qiegħed jilmenta minnu r-rikorrent f'din il-kawża hija ċertament kwistjoni ta' "*eċċezzjoni dwar l-ammissibbilità tal-provi li jkollu l-ħsieb li jagħti".* Meta jiġri hekk, il-Qorti kriminali hija tenuta li tiddeċiedi u taqta' eċċezzjoni bħal dik.

9. Dawn il-Qrati huma kostanti fit-tagħlim tagħhom li "*sakemm tibqa' il-possibilità li l-leżjoni ta' xi dritt fundamentali seta' kien, jew għad jista' jiġi, rettifikat bil-proċeduri w mezzi ordinarji provduti mil-liġi, ikun ġeneralment il-każ li din il-Qorti tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali tagħha. Fejn għad hemm disponibbli mezzi ordinarji, dawn għandhom jiġu adoperati, u r-rikors għall-organi ġudizzjarji ta' natura kostituzzjonali għandu jsir wara li r-rimedji ordinarji jiġu eżawriti definittivament jew meta ma jkunux disponibbli."* (Ara **Sentenza fl-ismijiet Tat-Taljan Company Limited -vs- L-Awtorità tal-Ippjanar deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fit-2 ta' Novembru, 2001**). Iżda r-rimedju ordinarju ma jridx ikun wieħed formali iżda ai fini ta' ksur ta' drittijiet tal-Bniedem irid ikun wieħed li jagħti rimedju rejali u effettiv altrimenti ma jkun jiswa xejn.

10. Dan ir-rimedju jrid jkun wieħed aċċessibbli, xieraq, effettiv u adegwat biex jindirizza l-ksur jew theddid ta' ksur lamentat (ara **Tonio Vella v. Kummissarju tal-Pulizija et deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fil-5 ta' April, 1991** u **Louise Xerri et -vs- Kummissarju tal-Artijiet deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fis-**

27 ta' Mejju, 2016). M'hemmx għalfejn li, biex jitqies bħala effettiv, ir-rimedju jintwera bħala wieħed li ser jagħti lir-rikorrent suċċess garantit, biżżejjed iżda li jintwera li jkun wieħed li jista' jiġi użat b'mod prattiku, effettiv u effikaċi (ara **Sentenza fl-ismijiet Rea Ceramics Limited -vs- Kunsill Malti Għall-Isport et deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fit-18 ta' Lulju, 2014**).

11. Fid-dawl ta' dan kollu l-Qorti ħasbet fit-tul dwar dan kollu. Huwa minnu l-Qorti Kriminali ser tkun qed tieħu konjizzjoni ta' eċċezzjoni ta' din ix-xorta. Huwa minnu ukoll li hija l-kompetenza assoluta tagħha li tiddeċiedi **dwar l-ammissibilta'** tal-prova li trid titressaq, iżda ma hiex il-Qorti kompetenti biex tiddeċiedi **dwar il-kostituzzjonalita'** tal-prova kif fil-fatt huwa l-ilment tar-rikorrent. Probabbilment dik il-Qorti ser issib li l-prova hija ammissibbli għaliex il-Kap 391 jippermettiha u l-formalita' skond dik il-liġi ġiet osservata. Imma huwa improbabbli jekk mhux ukoll impossibli, li tiddeċiedi jekk dik il-liġi hiex bi ksur tad-Drittijiet fundamentali tal-bniedem.

12. Għalhekk sa fejn jirrigwarda dan l-ilment, din il-Qorti mhux ser tkun qed tiddeklina milli teżerċita l-poteri fdati ilha skond artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni.

13. Kwantu l-ilment l-ieħor rigwardanti l-obbligu fuq il-fornituri tas-servizz ta' kommunikazzjonijiet aċċesssibli u ċioe' ir-regolamenti tal-2008 li jemendaw ir-regolamenti dwar l-Ipproċessar ta' Data Personali fis-Settur tal-Komminikazzjonijiet Elettroniċi, il-kwistjoni hija għal kollox differenti.

14. Ir-rikorrent jibbaża l-argument tiegħu b'dan il-mod:

"Illi iżda jiġi rilevat illi permezz ta' diversi sentenzi mogħtija mill-Onorabbli Qorti tal-Gustizzja tal-Unjoni Ewropea ġie rilevat illi din id-Direttiva surreferita hija invalida u llegali għall-finijiet u effetti kollha tal-liġi [vide: Digital Rights Ireland Ltd vs Minister for Communications, Marine and Natural Resources et]. Illi sussegwentement diversi Qrati Kostituzzjonali ta' Stati Membri oħra ddikjaraw illi l-leġislazzjoni nazzjonali tagħhom li timplimenta din id-Direttiva huma nulli u bla effett;

Illi għalhekk stante illi din id-Direttiva ġiet dikjarata invalida u llegali isegwi illi f'Malta l-istess l-Avviz Legali 198 tal-2008 u t-Taqsima II tar-Regolamenti dwar l- Ipproċessar ta' Data Personali fis-settur tal-Komunikazzjonijiet Elettroniċi [S.L 440.01] illi huma bbażati fuq l-istess Direttiva huma wkoll nulli u bla effett."

15. Dan ifisser li dak li qiegħed jintalab lil din il-Qorti jista' ukoll jintalab lill-Qorti Kriminali. Jekk kif jgħid ir-rikorrent li din il-Qorti għandha tqis dawn ir-Regolamenti nulli għaliex hekk ġew dikjarati diversi drabi mill-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropeja, ma hemmx raġuni għalfejn dawn ma għandhomx jitqiesu hekk minn dawn il-Qrati ukoll. Di fatti l-ECJ qalet hekk:

"L-għan tat-Trattat KEE, li huwa li jistabbilixxi suq komuni li l-operat tiegħu jik-konċerna direttament liċ-ċittadini tal-Komunità, jimplika li dan it-Trattat huwa aktar minn ftehim li sempliċement joħloq obbligi reċiproċi bejn l-Istati kontraenti.

Dan huwa kkonfermat fil-preambolu tat-Trattat li jirreferi mhux biss għal Gverni-jiet iżda wkoll għal popli. Konferma ta' dan tidher, b'mod aktar speċifiku, fit-

twaqqif ta' istituzzjonijiet mogħtija drittijiet sovrani, li l-eżerċizzju tagħhom jeffettwa kemm lill-Istati Membri kif ukoll liċ-ċittadini tagħhom. Barra minn hekk, jeħtieġ li jiġi rrilevat li ċ-ċittadini ta' l-Istati Membri fil-Komunità huma msejħa sabiex jikkooperaw fl-operat ta' din il-Komunità permezz tal-Parlament Ewropew u tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali.

Minn barra dan, ir-rwol tal-Qorti tal-Ġustizzja fil-kuntest ta' l-Artikolu 177, li l-għan tiegħu huwa li tiġi assigurata interpretazzjoni uniformi tat-Trattat mill-qrati nazzjonali, jikkonferma li l-Istati rrikonoxxew li d-dritt Komunitarju għandu awtorità li tista' tiġi invokata miċ-ċittadini tagħhom quddiem dawn il-qrati.

Minn dawn iċ-ċirkustanzi għandu jiġi konkluż li l-Komunità tikkostitwixxi ordinament ġuridiku ġdid tad-dritt internazzjonali, li għal benefiċċju tiegħu l-Istati limitaw id-drittijiet sovrani tagħhom, anke jekk f'oqsma limitati, u li s-suġġetti ta' dan l-ordinament jinkludu mhux biss l-Istati Membri iżda wkoll iċ-ċittadini tagħhom.

Indipendentament mil-leġiżlazzjoni ta' l-Istati Membri, id-dritt Komunitarju mhux biss jimponi obbligi fuq lindividwi", iżda huwa wkoll intiż sabiex jagħtihom drittijiet li jkunu jiffurmaw parti mill-patrimonju ġuridiku tagħhom.

Dawn id-drittijiet jinħolqu mhux biss meta jkunu espressament mogħtija mit-Trattat, iżda wkoll meta t-Trattat jimponi ċerti obbligi, b'mod ċar, kemm fuq l-individwi kif ukoll fuq l-Istati Membri u fuq l-istituzzjonijiet tal-Komunità." (Emfazi tal-Qorti) (Ara **Decizjoni tal-5 ta' Frar 1963 fl-ismijiet NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos -vs- Netherlands Inland Revenu. Refrenza Case 26-62**.)

16. Għalhekk din il-Qorti sa fejn jirrigwarda dan l-ilment ser tkun qed tiddeklina milli teżerċita l-poteri tagħha taħt artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u artikolu 4(2) tal-Konvenzjoni. Dan huwa punt li jista' jitqanqal quddiem il-Qorti Kriminali fil-mument opportun u dejjem skont il-proċedura ta' dik il-Qorti.

Ksur tal-artikolu 32(ċċ) tal-Kostituzzjoni.

17. Artikolu 46(1) tal-Kostituzzjoni mill-ewwel jagħti risposta:

"*kull persuna li tallega li xi waħda mid-disposizzjonijiet tal-artikoli 33 sa 45 (magħdudin) ta' din il-Kostituzzjoni tkun ġiet, tkun qed tiġi jew tkun x'aktarx ser tiġi miksura dwarha, jew kull persuna oħra li l-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili f'Malta tista' taħtar ad istanza ta' xi persuna li hekk tallega, tista', bla ħsara għal kull azzjoni oħra dwar l-istess ħaġa li tkun tista' ssir legalment, titlob lill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili għal rimedju"* (emfażi tal-Qorti).

18. Għalhekk huwa ċar li artikolu 32 ma hux inforzabbli f'Qorti. Dan huwa biss artikolu prejambolari għall-introduzzjoni tad-drittijiet fundamentali elenkati fil-Kostituzzjoni. Għalhekk sa fejn it-talbiet jirrigwardaw dan l-artikolu dawn ser ikunu miċħuda.

Artikolu 8 tal-Konvenzjoni

19. Bħala prinċipju l-ECHR irrikonoxxiet id-dritt tal-Istat li jipprattika interċezzjonijiet tax-xorta li għandha quddiemha meta qalet li "*Democratic societies nowadays find themselves threatened by highly sophisticated forms of espionage and by terrorism, with the result that the State must be able, in order*

effectively to counter such threats, to undertake the secret surveillance of subversive elements operating within its jurisdiction. The Court has therefore to accept that the existence of some legislation granting powers of secret surveillance over the mail, post and telecommunications is, under exceptional conditions, necessary in a democratic society in the interests of national security and/or for the prevention of disorder or crime." (Ara **Klass and Others v. Germany, § 48**).

20. Il-Qorti ser tibda biex tittratta l-ewwel l-artikolu in kwistjoni li jiddisponi hekk:

"*1) Kulħadd għandu d-dritt għar-rispett tal-ħajja privata tiegħu tal-familja tiegħu, ta' daru u tal-korrispondenza tiegħu.*

(2) Ma għandux ikun hemm indħil minn awtorità pubblika dwar l-eżerċizzju ta' dan id-dritt ħlief dak li jkun skont il-liġi u li jkun meħtieġ f'soċjetà demokratika fl-interessi tas-sigurtà nazzjonali, sigurtà pubblika jew il-ġid ekonomiku tal-pajjiż, biexjiġi evitat id-diżordni jew l-egħmil ta' delitti, għall-protezzjoni tas-saħħa jew tal-morali, jew għall-protezzjoni tad-drittijiet ulibertajiet ta' ħaddieħor."

21. F'dan id-dawl il-ECHR, f'ċirkostanza fejn l-interċettazzjonijiet saru bi ksur tal-liġi sabet li kien hemm ksur ta' artikolu 8 tal-Konvenzjoni (Ara u kif ukoll Khan -vs- United Kingdom). Li tkun konformi mal-liġi ma jfissirx biss li Awtorita' trid toqgħod mal-liġi iżda tfisser ukoll li l-liġi fiha nnifisha trid tkun tali li tirrispetta l-prinċipju tas-saltna tal-liġi (ara **Halford -vs- United Kingdom**).

22. Il-Qorti diġa kellha okkażjoni tosserva fi pronunzjamenti tagħha li artikolu 8(2) jipprejambola bin-negazzjoni lill-Istat li jimpedixxi liċ-ċittadin milli jeżerċita dan id-dritt. L-indħil mill-Istat huwa eċċezzjonalment konċess (a) ħlief jekk ikun wieħed li sar skont il-liġi u (b) għall-kategoriji tal-interessi espressament imsemmija minn dan is-subartikolu. Dawn iż-żewġ elementi huma kumulattivi u mhux alternattivi. Ir-regola ġenerali hi li ma jistax ikun hemm indħil. L-indħil huwa eċċezzjoni. Nieqsa waħda minn dawn l-elementi, l-Istat ikun qed jikser instantanjament id-dritt fundamentali tal-individwu kif imħares minn artikolu 8 tal-artikolu tal-Konvenzjoni.

23. Il-kategoriji li jsemmi dan l-artikolu huma l-<u>ħajja privata</u> tiegħu u tal-<u>familja</u>, tad-<u>dar</u> u tal-<u>korrispondenza</u>. Jidher li dak li għandha quddiemha jaqa' fir-raba' kategorija ta' korrispondenza għaliex din ma għandhiex tkun ristretta għal waħda konvenzjonali għaliex altrimenti l-ECHR ma kienitx tagħti daqstant sentenzi f'dan ir-rigward (Ara **Saber -vs-Norway**). Tista' aċċidentalment tkun ukoll tal-familja kieku t-telefonati li ġew interċettatti kienu jirrigwardaw kontenut familjari u dejjem sakemm dan il-kontenut ma jkunx xorta waħda qiegħed jikkontempla il-kommissjoni ta' rejat. Ħaġa tistaqsi lil martek dwar problemi tal-familja u ħaġa oħra tippjana magħha kif ser iddaħħal id-droga fil-ħabs. Għal din il-Qorti, l-aħħar xorta ta' telefonati ma jgawdux mill-ħarsien tal-artikolu 8 u dan kif ser ikun spjegat aktar 'l isfel.

24. Di fatti anke l-istess premessi tar-rikors, fattwalment jgħid li r-rikorrent <u>minn ġewwa l-ħabs</u> kien qiegħed jippjana ma' oħrajn barra l-ħabs biex jimporta f'Malta fost oħrajn kwantita' kbira ta' droga erojina, li mingħajr ebda dubbju

kienet destinata li tispiċċa fit-toroq Maltin biex finalment tispiċċa tittieħed, ħafna drabi minn żgħażagħ. Il-Qorti lanqas tista' ma tqies dan l-aspett devastanti li dan għandu fuq is-soċjeta' Maltija, konsiderazzjoni li għandha tittieħed kwantu jirrigwarda l-bilanċ bejn id-dritt fundamentali tal-individwu u dak tas-Soċjeta' u kollettivita' in ġenerali.

25. F'dan il-kuntest ġie osservat li "*This is an area where a balance has to be found between the State interest and individual privacy. It is concerned with right to informational autonomy, the right to control what information is available about oneself. <u>It is also concerned the need of the State to protect itself and its citizens and by definition democracy.</u> In this field the ECHR has been most influential and the ECHR in its jurisprudence and has given extensive guidance on the balance between individual privacy and State interests."* (**ara O. Hood Philips and Jackson; Constitutional and Administrative Law; 8th ED; para 26-013**). Huwa ukoll interessanti dak li jinnotaw l-awturi fir-rigward ta' kuntatti li priġunier ikollu mad-dinja ta' barra. Dawn josservaw hekk: "*In a series of Italian Mafia Cases, were there were significant restrictions on contact with the family, the Court found that given the specific nature of organized crime and the fact that the family visits frequently served as a means to convey orders and instructions to the outside world, the restrictions could not be said to be disproportionate"* (Ara **Salvatore [Manuele] -vs- Italy** u **Bastone -vs- Italy.** Ara bhala referenza **Harris, O'Boyle and Warbrick, Law on the European Convention of Human Rights, 4th ed, pg 565**).

26. Mela kemm *multo magis* japplika dan il-prinċipju, fil-każ bħal dak li għandha quddiemha din il-Qorti, fejn il-kriminalita' tkun qed tiġi kommessa minn individwu li huwa priġunier li jkun qiegħed jissinkronizza xibka ta' kriminalita' fuq barra l-ħabs. L-ECHR kellha opportunita tinnota li *"…the importance of an authority empowered to authorise the use of secret surveillance being capable of verifying "the existence of a reasonable suspicion against the person concerned, in particular, whether there are factual indications for suspecting that person of planning, committing or having committed criminal acts or other acts that may give rise to secret surveillance measures* " (Ara **Roman Zakharov v. Russia [GC], § 260; Dragojević v. Croatia, § 94**).

27. It-tieni element huwa dak li l-interċezzjoni trid tkun skont il-liġi. Dan ma jfissirx, illi l-liġi fiha nnifisha tkun konformi mar-rekwiżiti tal-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni, għalkemm dan l-aspett jista' jwassal għal dikjarazzjoni ta' antikostituzzjonalita'. Fil-fatt dan li qiegħed jintalab fl-ilment l-ieħor tar-rikorrent ai termini tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u 6 tal-Konvenzjoni.

28. Bil-frażi skont il-liġi ai fini tal-artikolu 8 tal-Konvenzjoni din il-Qorti tifhem, li din il-liġi tkun aċċessibli u li tista' tkun magħrufa mill-indivdwu. Altru l-każ ta' regolament intern f'ħabs u altru Liġi mgħoddija mill-Parlament u fid-dominju pubbliku. Per eżempju dan kien il-każ fis-**Sentenza Doerga -vs- L-Olanda tas-27 ta' April 2004** fejn intqal hekk:

"*However, the phrase "in accordance with the law" implies conditions which go beyond the existence of a legal basis in domestic law and requires that the legal basis be "accessible" and "foreseeable".*

A rule is "foreseeable" if it is formulated with sufficient precision to enable the person concerned – if need be with appropriate advice – to regulate his conduct. In the cases of Kruslin v. France and Huvig v. France".

29. Il-Qorti ma għandha ebda dubbju li r-rikorrent, li saħansitra ħa r-riskju li jkompli jikser il-liġi minn ġewwa il-ħabs, żgur kien jaf li t-telefonati tiegħu setgħu faċilment qegħdin ikunu interċettati u jekk ma kienx jaf ma kien hemm xejn li jżommu li jistaqsi lil-legali tiegħu biex skont is-Sentenza ċitata jirregola l-kondotta tiegħu. Il-prevedibilta' tal-liġi qegħdha hemm mhux biss biex l-individwu jkun jaf bil-konsegwenzi ta' għemilu jekk jiksirha iżda ukoll biex isservi ta' deterrent.

30. Għalhekk il-Qorti ma tqiesx li fiċ-ċirkostanzi tal-każ ġie leż id-dritt tar-rikorrent kif imħares minn artikolu 8 tal-Konvenzjoni. Huwa interessanti ukoll, li f'dan ir-rigward ir-rikorrent ma invokax l-artikolu 38 tal-Kostituzzjoni li jiddisponi li *ħadd ma għandu jiġi assoġġettat għat-tfittix <u>fuq il-persuna tiegħu</u> jew <u>proprjetà tiegħu</u> jew <u>għad-dħul minn oħrajn fil-post tiegħu</u>.* Jista' jagħti l-każ, għaliex dan l-artikolu tal-Kostituzzjoni huwa aktar ristrettiv minn dak tal-Konvenzjoni.

<u>Il-Ksur tal-Artikoli 39 u 6 tal-Kostituzzjoni u tal-Konvenzjoni rispettivament.</u>

31. Kif rilevat aktar 'l fuq, l-ilment tar-rikorrent jikkonsisti fil-fatt illi l-interċettazzjonijet mertu ta' dawn il-proċeduri huma frott ta' mandat li jinħareġ mill-Esekuttiv u mhux minn awtorita' Ġudizzjarja. F'dan ir-rigward ir-rikorrent jilmenta li Malta u l-Ingilterra biss għandhom din is-sistema. F'diversi passaġġi tar-rikors tiegħu, ir-rikorrent jilmenta li minħabba f'hekk, il-Kap 391 tal-liġijiet ta' Malta ma joffrix dik it-trasparenza li huwa tant meħtieġ sabiex din il-liġi tkun konformi mal-prinċipju tas-saltna tad-dritt.

32. Il-Qorti tibda biex tirrileva, li l-karatteristika ta' liġi bħal din hija propju s-segretezza tal-mod kif tiġi riċevuta u użata l-informazzjoni miksuba. Mingħajr din il-karatteristika liġijiet bħal dawn qatt ma jistgħu jagħtu frott fil-ġlieda kontra l-kriminalita' organizzata.

33. In suċċint l-ilment tar-rikorrent f'dan ir-rigward jista' jingħad li huwa dan. Li mandat sabiex isiru interċettazzjonijiet telefoniċi ma għandu qatt joħroġ minn taħt idejn il-Ministru. Dan għandu jsir minn Awtorita' ġudizzjarja u għalhekk il-liġi tagħna ma tipprovdi għall-ebda skrutinju u serħan tal-moħħ lir-rikorrent. Jgħid ukoll li artikolu 18(5) tal-Kap 391 tal-Liġijiet ta' Malta huwa ukoll lesiv stante li jipprojbixxi l-Qrati milli jintervjenu fl-eżerċizzju tal-poteri mogħtija fl-istess Att.

34. Dan l-artikolu jiddisponi hekk:

"18.(1) <u>Fi proċedimenti li jsiru quddiem xi qorti</u> jew tribunal,ma għandha tinġieb ebda prova u ma għandha ssir ebda mistoqsija waqt kontro-eżami li (f'kull każ) ittendi li tissuġġerixxi

(a) li jkun sar jew ikun ser isir reat taħt l-artikoli 15 jew 16 minn xi persuna minn dawk imsemmija fis-subartikolu (2); jew

(b) li jkun inħareġ jew li jkun ser jinħareġ mandat lil xi ħadd minn dawk il-persuni: Iżda ebda ħaġa f'dan is-subartikolu ma għandha titqies litipprekludi l-kxif, filwaqt li tingħata xiehda, ta' informazzjoni li tkun tista' tinkixef skont dan l-Att jew taħt kull disposizzjoni oħra tiegħu." (Emfażi tal-Qorti).

35. Il-Qorti tirrileva li l-preklużjoni imsemmija tirreferi biss għal waqt proċeduri quddiem Qorti. Dan ifisser li li l-Qrati dejjem jistgħu ikunu aditi biex jintervjenu f'dawk l-istanzi fejn proċeduri quddiemhom ikunu għadhom ma bdewx. Di fatti minkejja dan l-artikolu fis-seduta tat-13 ta' Novembru 2002 quddiem il-Qorti tal-Maġistrati Bħala Qorti Istruttorja kien hemm episodju mqanqal propju dwar dan l-artikolu, fejn il-Qorti xorta ordnat li jiġi esebit il-mandat li permezz tiegħu saru l-interċezzjonijiet mertu ta' dawn il-proċeduri (a' fol 118). Dan id-digriet mhux biss ġie konfermat talli f'Sentenzi sussegwenti ta' dawn il-Qrati din il-linja ta' ħsieb ġiet abbraċjata propju fuq il-prinċipju li huma l-Qrati li jridu jaraw li kollox sar kif imissu u skond il-liġi (Ara **Sentenza tal-Qorti tal-Appell tal-24 ta' Frar, 2012 fl-ismijiet Avukat Ġenerali -vs- Kap tas-Servizz tas-Sigurta` et**).

36. Dan ifisser li r-regola fl-artikolu in kwistjoni ma hiex waħda sagrosanta jew li ma tistax tingħata interpretazzjoni minn dawn il-Qrati. Għalhekk kull min ikun f'posizzjoni li jemmen li saru interċezzjonijiet b'abbuż dejjem ser isib il-bieb ta' dawn il-Qrati miftuħ. Dan l-iżvillupp jammortizza mhux ftit il-fatt, li liġi tassew hija mankanti peress li ma tipprovdix għal sistema ta' xi tip ta' organu, mhux

neċessarjament il-Qrati, li jkun indipendenti mill-Esekuttiv biex jassigura li s-sistema ma tiġix abbużata.

37. Fil-Każ li għandha quddiemha din il-Qorti wara li fliet l-atti, għalkemm il-liġi tassew ma tipprovdix is-salvagwardji meħtieġa, xorta rrisultalha li ma sar xejn b'abbuż. Iżda dan jiddependi minn nies li jkunu qegħdin jadoperaw il-liġi u mhux minħabba t-tifsila tal-liġi fiha innifisha. Is-Saltna tad-dritt tfisser saltna tad-dritt u mhux tal-Bnedmin. Il-Qorti tfakkar li l-Kap tas-Sigurta' jiġi maħtur mill-Prim Ministru (art 4) u li l-Kap jaħtar il-membri tas-Servizz (art 5). Skond il-Kostituzzjoni il-Prim Ministru prattikament jaħtar ukoll lill-Ministru li minn taħt idejh joħroġ il-mandat (art 80 tal-Kostituzzjoni). Fil-fehma tal-Qorti s-sitwazzjoni hija waħda "istituzzjonalment inċestwali" u jkun jixraq li l-Leġislatur jerġa' jżur din il-liġi li ġiet promulgata tletin sena ilu biex jaġġornaha maż-żminijiet tal-lum.

38. Għalhekk wara li din il-Qorti qieset iċ-ċirkostanzi kollha tal-Każ tqies li l-Kap 391 tal-Liġijiet x'aktarx ser jikser id-dritt fundamentali tar-rikorrent kif imħarsa minn artikolu 39(1) u 6(1) tal-Kostituzzjoni rispettivament. Minn naħa l-oħra din il-Qorti mhux ser tkun qed tordna l-isfilz tal-interċezzjonijiet inkwistjoni peress li l-Qorti kompetenti biex tagħmel dan hija l-Qorti Kriminali skont ir-regoli tal-ammissabilita' ta' provi fil-kamp penali anke fid-dawl li l-Qrati tagħna ma jħaddnux il-prinċipju tal-*forbidden fruit*.

39. Lanqas ma hi ser tagħti kumpens, salv li qed tidderiġi lill-Qorti Kriminali taċċerta li d-drittijiet fundamentali tar-rikorrent jiġu mħarsa tul il-proċess krimi-

nali fid-dawl ta’ din is-Sentenza jekk huwa l-każ (ara **Sentenza tad-29 ta' Ottubru, 2003 Appell Ċivili, Il-Pulizija vs Dr. Noel Arrigo LL.D. u Dr. Patrick Vella LL.D** fejn ingħata rimedju simili).

Decide

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija din il-Qorti qed taqta’ u tiddeċiedi l-kawża bil-mod segwenti:

Tilqa l-ewwel talba fis-sens biss li l-istat tal-liġi taħt Kap 391 għar-raġunijiet fuq premessi x’aktarx jikser id-drittijiet fundamentali tal-bniedem tar-rikorrent kif imħarsa minn artikoli 39(1) u 6(1) tal-Kostituzzjoni rispettivament u tiċħadha inkwantu jirrigwarda l-artikolu 8 tal-Konvenzjoni. Kwantu għall-artikolu 14 tal-Konvenzjoni l-Qorti provdiet għalih kif fuq spjegat.

Tastjeni milli tieħu konjizzjoni tat-tieni talba, inkwantu li din il-Qorti qed tiddeklina milli teżerċita l-poteri tagħha taħt il-Kostituzzjoni għar-raġunijiet fuq imsemmija.

Fiċ-ċirkostanzi ta’ dan il-każ kull parti tissopporti l-ispejjes tagħha.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur